

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Interview: De relatie tussen het ‘gemengde huwelijk’ en raciale structuren in Nederland.

Interview met promovenda Sherilyn Deen

Auteur: Aslihan Öztürk

Verschenen in Skript Historisch Tijdschrift, jaargang 42.2, pp. 18-21.

© 2020 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

DE RELATIE TUSSEN HET 'GEMENGDE HUWELIJK' EN RACIALE STRUCTUREN IN NEDERLAND

INTERVIEW MET PROMOVENDA SHERILYN DEEN

Aslihan Öztürk

Door de jaren heen is er op statistische, administratieve en wetenschappelijke wijze veel aandacht geschonken aan moslim-populaties in Europa, veelal ontstaan door het politieke debat omtrent 'integratie'. Aan Sherilyn Deen, promovenda aan de Universiteit van Amsterdam, ontging niet dat ook in Nederland dit significante debat standhoudt. In het NWO VICI-onderzoeksproject 'EnGendering Europe's Muslim Question' poogt Deen de ontwikkelingen in dit Nederlandse debat te onderzoeken middels een intersectionele lens, waarbij ze specifiek kijkt naar het discours van zogeheten 'gemengde relaties en huwelijken', gedefinieerd als een relatie tussen 'migrantenpopulaties' en witte Nederlanders. Redacteur Aslihan Öztürk sprak sociaalwetenschapper Deen over haar academische loopbaan, hoe haar interesse in dit onderwerp toenam

door de jaren heen en haar wensen en verwachtingen voor de toekomst.

VAN HIPHOPMUZIEK NAAR RACIALE MEANING-MAKING

Hoewel Deen zich in de beginfase bevindt van haar PhD, leek de motivatie en interesse in dit onderwerp een organische ontwikkeling vanaf het begin van haar academische carrière. Deze begon relatief vroeg: al op haar zeventiende klaar met de middelbare school en daarna direct naar de universiteit. Ze studeerde muziekwetenschappen. 'Ik hield erg veel van cultuur en theater. Hoe verder ik vorderde in mijn studie, echter, hoe meer ik mij besepte dat ik de maatschappelijke kant van muziek heel erg interessant vond, interessanter dan de aanvankelijke redenen waarom ik met de opleiding begon. Met name in zwarte Amerikaanse muziek, zoals jazz en hiphop was dit het geval. Ik wilde veel verder kijken dan de kunst en muziek, ik wilde er dieper induiken.' Het

Sherilyn Deen

was die interesse die ervoor zorgde dat ze binnen de Nederlandse context deze elementen verder wilde onderzoeken, met name wat betreft onderwerpen zoals ras, sociale hiërarchie en raciale categorieën.¹ 'Mijn bachelorscriptie schreef ik over hiphopmuziek in Nederland. Ik vroeg me heel erg af of er raakvlakken waren tussen de muziekstroming in de Verenigde Staten en in Nederland: was het ook een soort *resistance movement* of verschilde dat meer?

Deze interesse leek voor Deen ook de katalysator te zijn geweest om afstand te doen van de geesteswetenschappen en de sociale wetenschappen in te gaan. De pre-master antropologie was de volgende stap, met vervolgens de research master *Social Sciences* te UvA. Deen vertelt dat ze binnen haar nieuwe discipline tegen barrières opliep die ze aanvankelijk niet verwachtte: 'Toen ik interesse kreeg in het onderwerp racisme en ras in Nederland en de productie van raciale denkbeelden,

kwam ik er al snel achter dat er bepaalde blokkades waren in het raciale discours in Nederland. De manier waarop over ras wordt gedacht in Nederland is namelijk vooral gebaseerd op zogenaamde biologische categorieën, zoals een onderscheid tussen zwart en wit en dat we sinds de Tweede Wereldoorlog niet meer op deze manier naar de wereld kijken'. Dit is dus vrij expliciet. Maar dit is een onjuiste visie op hoe raciale categorieën worden ontwikkeld, omdat ook cultuur en religie een rol spelen in deze differentiatie en hiërarchie tussen groepen mensen. Racisme hoeft niet slechts gebaseerd te zijn op één kenmerk of karakteristiek. Het komt vrijwel altijd *samen* met andere kenmerken, zoals dus cultuur en religie. Dit komt ook terug in mijn onderzoek.'

PREMARITAL COUNSELING

Deen kijkt specifiek naar de perceptie en het discours omtrent 'interraciale'

"WITTE NEDERLANDSE VROUWEN DIE IN EEN HUWELIJK WILDEN TREDEN MET EEN GASTARBEIDER MOESTEN VERPLICHT IN 'PREMARITAL COUNSELING'."

ofwel gemengde relaties, huwelijken en partnerkeuzes in Nederland, met een focus op de ontwikkelingen van de afgelopen eeuw. Op deze manier poogt Deen te traceren op welke manier moslims werden en worden geproblematiseerd in Nederland, met name wat betreft de 'geracialiseerde' notie van hoe de 'moslim-kwestie' zich (heeft) ontwikkeld. 'In het huidige debat lijkt er een positiever beeld te ontstaan van deze relaties. Huwelijken worden veel meer gezien als een geslaagd kenmerk van de multiculturele samenleving, dat moslims die een relatie hebben met witte Nederlanders als integrerend worden gezien. Moslims die niet zulke relaties aangaan of hier minder positief over zijn worden om die reden juist vaak in het licht gezet van niet integrerend genoeg.'

Dit debat is prangender dan lijkt. Deen vertelt over een recentelijk debat in *Room for Discussion* met Tunahan Kuzu, voormalig fractievoorzitter van politieke partij DENK: 'De interviewer haalde een argument erbij dat van de vier grote migrantengroepen in Nederland, voornamelijk Turkse en Marokkaanse Nederlanders minder positief zijn over gemengde huwelijken. Hier werd de expliciete link gelegd met integratie, dat Turkse en Marokkaanse Nederlanders minder goed geïntegreerd zouden zijn dan de resterende migrantengroepen. Dit is in historisch perspectief verrassend, omdat gemengde huwelijken in het verleden langdurig werden geproblematiseerd.' Deen noemt het werk van Betty de Hart (Vrije Universiteit) over *premarital counseling* als voorbeeld. Zo waren interracial relaties ongewenst in de

Nederlandse sfeer, als iets dat voorkomen moest worden. 'Witte Nederlandse vrouwen die een relatie of huwelijk in wilden treden met gastarbeiders uit Turkije of Marokko moesten een soort 'premarital' counseling gesprek aangaan met een sociaal werker waarin het signaal werd afgegeven van "weet je wel waar je mee bezig bent?". Hieruit blijkt dat ook in een sociaalwetenschappelijk onderzoek een historische component van groot belang is.'

Daarnaast is de intersectie met gender hierin opvallend, aldus Deen. 'In 1898 kwam er een wet die stelde dat Europese vrouwen die met een native-Indonesische man trouwden automatisch onderworpen werden aan de wetten die golden voor hun man, en niet meer aan de Europese wetten. Hieruit blijkt dat vrouwen de resolute beslissing moesten maken tussen twee gemeenschappen.' Voor Europese mannen die een relatie aangingen met een Indonesische vrouw bleek dit niet het geval. 'Om deze reden is ook de lens van gender cruciaal voor een volledige analyse.'

HISTORISCH BELANG

Deen benadrukt meermaals het belang van de historische veranderingen over de betekenis en belading van de gemengde relaties. De nieuwe definitie van gemengd is namelijk anders dan honderd jaar geleden. Deen gebruikt hiervoor het woord 'scheidslijn' als metafoor van het arbitraire verschil dat wordt gemaakt tussen individuen in een relatie, denk aan Nederlands en niet-Nederlands: 'De scheidslijn was lange tijd biologisch-raciaal. Denk hierbij aan de tijd vlak

voor de Tweede Wereldoorlog, waarin de eugenetica beweging groot was in Europa. Maar deze scheiding kan ook religieus zijn, zoals in de verzuilde cultuur in Nederland het geval was. Destijds werd een gemengde relatie gedefinieerd als een huwelijk tussen een protestante en katholieke. In de afgelopen decennia heeft de definitie van een gemengd huwelijk plaatsgemaakt voor een die voortbouwt op de migratieachtergrond/geen migratieachtergrond onderscheid, ofwel wat voorheen werd aangeduid als het allochtoon/autochtoon onderscheid. Hierbij zien we dat demografen en andere onderzoekers het vooral interessant vinden of er wel of geen witte, autochtone partner in het spel is.’

Naast deze ontwikkelingen in het discours omtrent de gemengde huwelijken, noemt Deen ook andere cruciale historische elementen in haar onderzoek. ‘Racisme is niet iets van nu; het is iets met een lange geschiedenis. Binnen dit project kijken we niet naar ras en ‘racialisering’ als neutrale of objectieve categorieën, maar als categorieën die worden gemaakt. Dit kun je simpelweg niet onderzoeken zonder naar de geschiedenis te kijken. Dit is een behoorlijke uitdaging, vooral omdat Nederland een blinde vlek heeft als het aankomt op racisme. Ook wanneer het gaat over Islamofobie. Het argument dat vaak wordt gegeven is dat Islamofobie geen racisme zou zijn, omdat de Islam geen ras zou zijn. Dit is natuurlijk onzin, want zoals ik eerder noemde spelen cultuur en religie ook een belangrijke rol in het racialiseren en categoriseren van groepen mensen in de maatschappij.’

Deen doet om die reden ook een oproep naar de geschiedenis en historici: ‘Ik denk dat historici een mooie bijdrage kunnen leveren aan het onderzoek naar hoe deze categorieën tot stand zijn gekomen. Vooral het in acht nemen van het lange historische proces in plaats van enkele momentopnames is erg waardevol.’ Ze hoopt vooral dat het taboe op

onderzoek naar ras en racisme dat rust in historisch onderzoek wordt doorbroken. ‘Op historisch gebied valt er nog zoveel te winnen. Historici moeten hierdoor niet beangstigd raken, vind ik. Het koloniale verleden heeft ons nog zoveel te vertellen en historici kunnen met hun bijdrage van die geschiedenis voor de puzzel van deze categorisering veel betekenen. Ook in mijn onderzoek ben ik ervan overtuigd dat zonder zo’n historisch component, mijn onderzoek al snel oppervlakkig zou worden.’ ■

Noten:

1. Binnen de context van Deen’s onderzoek, houden raciale categorieën het volgende in: categorieën die worden geclusterd middels verschillende karakteristieken als etniciteit, taal, cultuur, religie, nationaliteit en/of andere fysieke kenmerken en/of biologie. Deze categorieën worden verbonden met bepaalde groepen, waarvan de kenmerken worden aangemerkt als ‘onveranderbaar’. Veelal worden deze kenmerken ook als problematisch gezien. De manier waarop de categorieën tot stand komen en standhouden wordt in dit artikel aangeduid als ‘racialisering’.